

STOWARZYSZENIE INSPEKTORÓW OCHRONY DANYCH OSOBYCH

IV KONFERENCJA SIODO – 25 MAJA 2020

Jarosław Feliński
Prezes SIODO

„CZY POTRZEBNE JEST NAM PRAWO ROBOTÓW?”

Wstęp

Świat, Europa i Polska bez Internetu? Ty, ja i my bez *social mediów*? Czy to możliwe? Dla wielu osób to przerażająca wizja, dla licznych nieprawdopodobna - przecież Internet *prawie* zawsze był. Jak to było, kiedy Internetu nie było? Owszem, może kiedyś i nie było, ... „*dawno, dawno temu, w odległej galaktyce* ... cytując wprowadzenie do *Gwiezdných Wojen* G. Lucasa (25 maja 1977 roku!)¹”, ale dziś?

Robotyzacja i automatyzacja, cyfryzacja i cybernetyzacja oraz autonomiczność działania urządzeń i pojazdów zachwycała nadal zadziwia. Dodatkowo wzmocniona błyskawiczną komunikacją elektroniczną przekształca dotychczasowy model społeczny w *neo-społeczeństwo*.

Powszechnie używany termin społeczeństwo informacyjne² (Goban-Klas, Sienkiewicz 1999) – to uogólniona definicja społeczności nasyconej niespotykaną ilością „*wrażeń informacyjnych*”. Termin *społeczeństwo informacyjne*, przywołana z szacunku dla w/w autorów, pomimo podjętych prób nie doczekało się jednoznacznej literalnej lub formalnej definicji.

Wpływ wysokiej technologii istotnie zmienił sposób zachowania współczesnego człowieka, rodzin, grup osobowych, a także większych społeczności. Wraz z łatwymi do dostrzeżenia przemianami *high-tech* pojawiły się nowe znaki komunikacji (*emotikony*), gesty (*uniwersalne pozdrowienia*), definicje (*globalne - OK*), pojęcia, (*hejt, fejs*), a w dalszej perspektywie w stosunkach międzyludzkich kierunki wartościowania zdarzeń, zjawisk i postaw.

Powszechnym zjawiskiem społecznym, stało się „*wchłanianie*” i „*trawienie*”³ informacji. Z uwagi na jej dostępność (*nad-dostępność*), a coraz częstszy zalew informacyjny „*informacyjny szum*” (Batorowska, 2015, s.71) komunikaty stosunkowo często zatracają swoją siłę.

Hiperdostępność komunikatów i treści, a tym samym lawina informacji powoduje, że użytkownicy tracą pewność rozpoznania co jest prawdą co fałszem informacyjnym. Jednak co do zasady jeden i drugi tekst / komunikat posiada cechy informacji.

¹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Gwiezdne_wojny

² „*społeczeństwo informacyjne*” - pochodzi z Japonii (*johoka shakai*) Ito 1981 za Tadao Umesamo

³ Przypis autora – „*trawienie*” polegające na przyjmowaniu, przekształcaniu, wykorzystywaniu i odrzucaniu treści w tym także bezkrytycznym wchłanianiu wszelkich informacji.

STOWARZYSZENIE INSPEKTORÓW OCHRONY DANYCH OSOBYCH IV KONFERENCJA SIODO – 25 MAJA 2020

Powstaje jednak równorzędnie pytanie – jak dalece ta sprzyjająca technologia może (będzie) nas wyręczać jako ludzi i kim się w efekcie możemy stać? Suplementem? Jak dalece możemy posunąć się jako osoby akceptujące nowy stan rzeczy?

Tym samym powstaje kolejne ważne pytanie - kto odpowie za błąd maszyny?

1. Urządzenia i obiekt (człowiek)

Przenikająca nasze życie technologia dla wielu osób jest zjawiskiem równie naturalnym jak prąd w gniazdku elektrycznym, po prostu jest. Z uwagi na jej użyteczność wydaje się wręcz niezbędną w codziennym korzystaniu. Niezaprzeczalnie posiada wiele zalet i pożytecznych właściwości.

Zastępowanie ludzi w czynnościach i działaniach uciążliwych, niebezpiecznych dla zdrowia i życia, zmudnych, pracochłonnych wraz z rozwojem społeczeństwa przemysłowego i postindustrialnego (Zacher, 2018), służyło usprawnianiu gospodarki i innych istotnych dziedzin życia. Nie posiadały właściwości agregowania danych o ich użytkownikach do czasu powszechnej cyfryzacji i algorytmów w niej wykorzystywanych.

Zawężając opis i możliwości definiowania istoty rządzeń autonomicznych w ujęciu technicznym, dostrzegamy rozwijający się od lat nowy cyfrowy wymiar *e-rzeczywistości* zachwycający wielu użytkowników swoimi możliwościami. W tym także naszymi przyzwyczajeniami i nawykami.

Status tych urządzeń przypomina dziś „wielki magazyn” gromadzonych informacji. Każdy z użytkowników posiada tam swój „kod paskowy” niczym produkt na *cyfrowym* ~ regale. Można zaryzykować tezę, iż jesteśmy jak obiekt na półce, na wieki wieków tego magazynu. Jako *przedmiot* o bogatej „cyfrowej przeszłości” stajemy się ewidencyjnym *recordem* o określonej wartości obecnej i przyszłej.

Multi - hiperrejestratory pęcznieją od zarejestrowanych operacji i danych, agregują wszelką aktywności sieciową, monitorują ruch osobowy (np. aplikacja pokonanego dystansu w przeliczeniu na bilans spalonych kalorii). W świecie wirtualnym pomocą służą np. asystenci głosowi, zdalne rozruszniki serca, stymulatory pracy narządów wewnętrznych, cyfrowi asystenci diabetyczni, oprogramowanie do analizy obrazu, wyszukiwarki, systemy rozpoznawania mowy i twarzy. W urządzenia codziennego użytku spotykamy coraz powszechniej zaawansowane roboty osobiste, autonomiczne pojazdy, drony lub aplikacje *internetu rzeczy*.

Nowe systemy oparte na wysokiej technologii, w tym rozwijającej się sztucznej inteligencji (SZI) działają w płaszczyznach dotąd niespotykanych. Jak podkreślił Jędrzej Wieczorkowski w „*Akceptacja*

STOWARZYSZENIE INSPEKTORÓW OCHRONY DANYCH OSOBYCH IV KONFERENCJA SIODO – 25 MAJA 2020

naruszenia prywatności w erze Big Data” (Wieczorkowski, 2017, s.323) - problemem współczesnego świata jest fakt, że ogromna zcentralizowana wiedza o obywatelach znajduje się w rękach kilku firm komercyjnych, dla których celem działalności nie są korzyści społeczne, lecz wypracowanie zysku”. W tak naświetlonym kontekście nie wymaga nadmiernego uzasadnienia potrzeba sprawowania stosownego nadzoru publicznego nad ich działaniami.

Zaopatrując klientów w wyposażenie inteligentnych domów, producenci i dostawcy powinni zapewnić ich najwyższy poziom stabilnej pracy i bezpieczeństwa osób. Gdyż w tzw. inteligentnych domach – KTOŚ zadba (jest „troskliwy”) o temperaturę i dostawę „górskiego” lub „morskiego” powietrza, klimat, informację o konieczności uzupełnienia produktów (może je zdalnie zamówić). Zadba o ciepłe nastrojowe oświetlenie, > moje bezpieczeństwo < ?, moje ulubione rozrywki multimedialne, a ja usiądę przed „ekranem i wyświetlę film⁴” - *Incepcja*⁵ Chr. Nolan’a z 2010 r.

2. Działania AI i obiekt (człowiek)

Komunikatory, media społecznościowe, chmury obliczeniowe jeszcze kilka lat temu wydawały się czysto futurologicznymi szkicami materiału *science fiction*. Obecnie już nie. Nawet gdy nie w pełni potrafimy zdefiniować sposób ich wykorzystania, dostrzegamy ich ważną właściwość – lokalizację naszej pozycji przy korzystaniu z pospolitego narzędzia „wszechkomunikacji” (kiedyś zwanego „komórką”).

Pomijając wątek instytucjonalno-biznesowy, a koncentrując się na prywatności osoby i jej działalności, wyobraźmy sobie jakie „cyfrowe linie” lub „cyfrowe ścieżki” wytyczyliśmy każdego dnia. Przykład aktywności: *dom[kamera] → przedszkole[kamera] → praca[kamera] → restauracja [kamera] → przedszkole[jw] → sklep[kamera] → dom[kamera] ...* lub wiele innych powtarzalnych zachowań każdego dnia, tygodnia – przez całe „cyfrowe życie”.

Szkic tej aktywności jest, co oczywiste, niewidoczny. Ale gdybyśmy kreśliли przebyte dystans kolorową kredką, czy wpadlibyśmy w zachwyty przebytej „gołym okiem” drogi. Dodatkowo wykonaliśmy *e~płatności, e~parkowanie, odebraliśmy e~maile i e~aktywności*. Ach, w drodze *e~lodówka* z inteligentnego domu, wysłała zawiadomienie – mleko się kończy! Więc, „*Reaguję na impulsy – znak!*”, jak pisał G. Ciechowski (Republika – utwór: *Psy Pawłowa*, 1984).

Trudno nie oprzeć się refleksji i wrażeniu, czy i kto oraz kim w tej relacji steruje? Oczywiście słyszę w tle *bon mot* - „czynimy to dla twojego dobra”. Zapewniamy sprawność, trwałość, a także

⁴ Myslovitz - *Scenariusz dla moich sąsiadów* - utwór muzyczny (1997)

⁵ Chr. Nolan’a reż. *Incepcja*, film z 2010 r. <https://www.filmweb.pl/film/Incepcja-2010-500891>

STOWARZYSZENIE INSPEKTORÓW OCHRONY DANYCH OSOBYCH IV KONFERENCJA SIODO – 25 MAJA 2020

potencjalną nieusuwalność zapisów. Zaleta to czy wada? Jak długo moje aktywności osobiste, mój wizerunek i inne dobra osobiste pozostaną w pamięci multioperatora.

3. Kto i czy odpowiada za błąd IoT i AI (człowiek?)

W interesującym tekście Urszuli Schwarzenberg-Czerny (Polityka, 2017), odnaleźć można wiele wątków dotyczących *zdigitalizowanego* świata i jego niebezpieczeństw.

Autorka – Urszula Schwarzenberg-Czerny

Źródło - POLITYKA Nr 1 (3092), 1-10.01.2017r

Tylko jak uwierzyć w niebezpieczeństwo, kiedy jest się zadowolonym, nadzorowanym i „zaopiekowanym”⁶ w stopniu graniczącym z dopieszczeniem właściciela inteligentnego domu. Jednakże w tym profesjonalnym domu „e-użytkownik” może nagle doświadczyć niezidentyfikowanych dolegliwości. Po poradę kieruje się do lekarza (*zdalnie, covid19*), w konsekwencji *e-rozpoznania* do szpitala.

Trafiając na salę operacyjną (zabieg / wyrostek) z *e-operatorem* nie czując niepokoju, poddaje się zabiegowi i ...na ułamek sekundy następuje przerwa w dostawie prądu. Co powoduje, że operator cyfrowy otrzymuje zaburzony sygnał, odbiera inne dane i ... Dalszy bieg wydarzeń może budzić różne skojarzenia, aczkolwiek nie odbiega od prognozy nakreślonej w „*Black Out*” (Elsberg, 2012)⁷, czyli poważne zagrożenie dla życia i zdrowia pacjenta.

Pacjent - przeżył! A gdyby nie? Jeśli stałby się inwalidą, utracił możliwość wykonywania pracy, wychowania dzieci, rozwoju osobistej kariery, popadł w depresję? - czy i kto poniesie ciężar jego strat. Czy będzie nim, lekarz POZ, lekarz prowadzący, lekarz przy *e-operatorze*, szpital jako jednostka, producent sprzętu, energii – dostawca, programista, ... KTO?! >n< podmiotów, czy NIKT.

⁶ <https://gazetawroclawska.pl/kazdy-będzie-zaopiekowany-a-staw-został-obeszły/ar/13407502>

⁷ M. Elsberg, „*Black Out*”, 2012, s. 9-21

STOWARZYSZENIE INSPEKTORÓW OCHRONY DANYCH OSOBYCH IV KONFERENCJA SIODO – 25 MAJA 2020

Kolejny przypadek - zaprogramowanym pojazdem **autonomicznym** porusza się VIP, drogą miejską jesiennym popołudniem (przy deszczowej aurze), nagle na jezdni pojawia się obiekt (piłka futbolowa) a za nią dwoje małych dzieci z lewej strony jezdni w połowie odległości od auta do przejścia dla pieszych. Po prawej w odległości kilkudziesięciu metrów przejście dla pieszych i przystanek autobusowy z oczekującymi kilkoma osobami... Automatyczny pojazd dokonał wyboru, sztuczna inteligencja sprawnie oceniła ryzyko, wypracowała decyzję VIP przeżył. Dzieci przeżyły – dwie osoby na przystanku zostały ciężko ranne. Tak, zaprogramowany algorytm rozwiązał zadanie.

Powstaje w związku z powyższym pytanie na gruncie jakich przepisów w przyszłości będą oceniane zdarzenia oparte na niezależnych (autonomicznych) decyzjach i działaniach maszyn.

- Czy obecnie można działaniom urządzeń autonomicznych/ *samoparkujących* aut / robotów⁸ przypisać winę za ich błąd? a jeśli nie urządzeniom, to czy odpowiedzialność ponosi:
  - producent pojazdu;
  - nadzorca drogi publicznej;
  - programista;
  - sprzedawcy pojazdu (bank, salon);
  - złośliwe działanie hakerów,
  - użytkownik czy właściciel? lub inne podmioty.
- Czy trwają lub czy są planowane prace na tworzeniem regulacji - „*Prawo odpowiedzialności urządzeń autonomicznych i robotów*”?
- Czy w nieodległej przyszłości możliwe będzie przypisanie tym urządzeniom „autonomiczną winę” za zdarzenie i stosowną odpowiedzialność?

Jeśli tak, to prawdopodobnym jest także to, że oceny zdarzenia dokona „sztucznie inteligentny” *e-Policjant* ? a sprawę poprowadzi „*cyber-Sąd*” ? który wyda postanowienie w błyskawicznym tempie.

Dziś Internet Rzeczy i Sztuczna Inteligencja jeszcze nie wydaje się być *perpetuum mobile*⁹, a ustalenie lub wskazanie odpowiedzialności za prawdopodobne błędy to obecnie *terra incognita*. Zatem w celu zachowania zrównoważonego rozwoju technologii i praw „*społeczeństwa sieci*” powinny być równoległe prowadzone prace nad przedmiotowymi regulacjami.

---

⁸ Isaac Asimov, 1942 napisał – „*Robot nie może skrzywdzić człowieka, ani przez zaniechanie działania dopuścić, aby człowiek doznał krzywdy*” [...] https://pl.wikipedia.org/wiki/Etyka_robot%C3%B3w

oraz Yuval Noah Harari - <https://www.sztuczna inteligencja.org.pl/jesli-roboty-zaczna-kochac-stworza-sobie-boga/>
⁹ <https://sjp.pl/perpetuum+mobile>

STOWARZYSZENIE INSPEKTORÓW OCHRONY DANYCH OSOBYCH IV KONFERENCJA SIOODO – 25 MAJA 2020

Wnioski

- W „cyfro~społeczeństwie” wygoda i komfort używania „inteligentnych dóbr cyfrowych” nie powinna przesłaniać luksusu zachowania prywatności, która oby nie stała się dostępna wyłącznie nielicznym.

Warto pamiętać motto:

- „Lepszy na wolności kęsek lada jaki, niżli w niewoli [cyfrowej?] przysmaki¹⁰”.

Bibliografia

Batorowska H., *Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym. Teoria i praktyka*. Tom I Wyd: Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie Instytutu Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej Katedra Kultury Informacyjnej i Zarządzania Informacją, Kraków 2015 ISBN 978-83-7271-942-3

Biała księga w sprawie sztucznej inteligencji: europejskie podejście do doskonałości i zaufania 19 lutego 2020 r - https://ec.europa.eu/info/files/white-paper-artificial-intelligence-european-approach-excellence-and-trust_pl

Elsberg M., „*Black out*” Grupa Wydawnicza Foksal, Warszawa, 2012

Goban Klas T., Sienkiewicz P., *Społeczeństwo informacyjne. Szanse, zagrożenia, wyzwania*. Kraków 1999, s. 33

Jean de La Fontaine, autor, *Pies i wilk* (przekład: Adam Mickiewicz)

Lucas G., *Gwiazdne Wojny*, 20th Century Fox, 1997

Schwarzenberg-Czerny U., *Polityka* Nr 1 (3092), 1-10.01.2017r, s. 144-146

Wieczorkowski J., (2017) „*Akceptacja naruszenia prywatności w erze Big Data*”, [w:] *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, nr 52 (4/2017) DOI: 10.15584/nsawg.2017.4.21 ISSN 1898-5084

Yuval Noah Harari, wywiad, *Jeśli roboty zaczną kochać, stworzą sobie boga*, <https://www.sztucznaitelegencja.org.pl/jesli-roboty-zaczna-kochac-stworza-sobie-boga/>

Zacher L., *Długofalowe trendy rozwoju społeczeństwa informacyjnego*, *Roczniki Kolegium Analiz Ekonomicznych / Szkoła Główna Handlowa* 2018 | nr 48 Foresight jako podejście do przewidywania przyszłości w obszarze społeczeństwa informacyjnego : wybrane problemy | 29–42

---

¹⁰ Morał z wiersza Jean de La Fontaine, w przekładzie Mickiewicza.